

Restauratie voor enige Belgische Le Corbusier-gebouw

MONUMENTEN 4 juli 2023

Tekst Koen Mortelmans | Beeld Victor Robyn

Aan de zuidrand van Antwerpen, halverwege tussen het Middelheimpark en het Beerschotstadion, staat Huis Guiette, dat dateert uit 1926. Het is het enige nog bestaande gebouw in België dat ontworpen is door Charles-Edouard Jeanneret-Gris (1887-1965), beter bekend als Le Corbusier. Met steun van de Vlaamse overheid onderging Huis Guiette recent een restauratie.

In 1933 tekende Le Corbusier in het kader van een wedstrijd een plan voor een nieuwe stad op de linkeroever van de Schelde in Antwerpen. Zijn voorstel werd niet gehonoreerd omdat het te vooruitstrevend werd geacht en zijn Philipspaviljoen op de Expo 58-site werd na de wereld-tentoonstelling afgebroken.

In 1925, nadat hij het Pavillon de l'Esprit Nouveau had bezocht op de Exposition Internationale des Arts Décoratifs in Parijs, vroeg kunstschilder René Guiette (1893-1976) aan Le Corbusier om zijn atelierhuis te ontwerpen. Dit gebouw is sinds 1987 beschermd als monument en staat sinds 2016 op de Werelderfgoedlijst van UNESCO, samen met zestien andere sites van Le Corbusier. Het werelderfgoed van Le Corbusier is het eerste dat verspreid is over drie continenten.

Populair

ONDERWIJS

Ledeganck 2.0: het bewijs dat renoveren loont

30 januari 2021

ALGEMEEN

Regels voor de meterkast

19 september 2019

ALGEMEEN

Vijf duurzame houtsoorten die een nieuwe trend gaan vormen

13 juli 2022

De nieuwe crèmewitte gevelafwerking sluit beter aan bij het kleurenpalet van Le Corbusier.

Huis Guiette of Les Peupliers, zoals Guiette het zelf noemde, werd na een korte periode van leegstand in 1987 een eerste keer gerestaureerd door architect Georges Baines. Na dertig jaar, met een lek onder het dakterras en plaatselijk betonrot, werd na veel wikken en wegen beslist om naast een restauratie van het solarium ook de rest van exterieur grondig aan te pakken. “Daarbij hebben we de buitenschil tot op de ruwbouw verwijderd (muurkappen, plantenbakken, terrasvloer, dakbedekking, gevelpleisterwerk en isolatie)”, zegt Paul Van Gils, bestuurder bij hoofdaannemer ArteZ Bouw.

Deze restauratie is zeer conceptueel. We hebben altijd getracht de redenering van Le Corbusier te achterhalen. Bijzondere aandacht ging naar de muurkappen en de plantenbakken. Ze zijn naar de originele tekeningen gemodelleerd. Lood- en zinkwerken hebben we, zoals oorspronkelijk door Le Corbusier, geweerd.”

Restauratie en gevelafwerking

Aanvankelijk was het idee om sommige stalen ramen te vervangen, maar op instigatie van de Fondation Le Corbusier is ervoor gekozen alle stalen chassis te bewaren en te renoveren. “Wel is al het glas vervangen met het oog op een betere thermische en vooral akoestische isolatie. Dit laatste was noodzakelijk vanwege de enorme geluidsoverlast van het snelwegverkeer voor de deur”, aldus Van Gils.

Het vooruitstrevende ontwerp en het gebruik van een voor de jaren 1920 nieuwe detaillering en dito materialen leidden na de Tweede Wereldoorlog tot ernstige vochtproblemen. Om deze te verhelpen, werd de oorspronkelijke Granilis-gevelbepleistering – een product op basis van gemalen, grijze arduin – vervangen door leien en zinken dakranden. Die wijzigden het uitzicht grondig. De Granilis-bekleding was indertijd overigens ook al een compromis, tussen het eerste ontwerp (in gebrande Sienna of crèmewit geschilderde pleister) en de Antwerpse bouwreglementen, die blote natuur- of baksteen oplegden.

LEES MEER

Building
Legends

NIEUWSBRIEF

Meld u aan om nieuws & updates te ontvangen.

- Ik ga akkoord met de [algemene voorwaarden](#). (Vereist)

Inschrijven

Wij realiseren jouw woondroom

- Gevelbekleding
- Bijgebouwen
- Garagepoorten
- Carports
- Hekwerk
- Shutters

Pitt solutions

info@pitt-solutions.be

De nieuwe betonelementen zijn vervaardigd op basis van de oorspronkelijke maatvoering en kromming.

Bij de restauratie in 1987 werden de leien vervangen door een buitenbepleisteringssysteem op isolatie (Etics) en frigowit geschilderd. “De wachtgevel, die tot 1987 uit naakt metselwerk bestond, kreeg toen ook een Etics-laag en werd eveneens frigowit. Na de huidige restauratie met een nieuw onbrandbaar, mineraal en crèmewit afgewerkt Etics leunt de gevelkleur meer aan bij het kleurenpalet van Le Corbusier. In nauw overleg beslisten de eigenaar, de restauratiearchitect en de Foundation Le Corbusier om de nog zichtbare delen van de wachtgevel een andere kleur te geven, met name het grijs van het buurpand – overigens ook van de hand van Baines. Zo gaan beide panden er stedenbouwkundig op vooruit en oogt Huis Guiette duidelijker als een driegevelwoning waar tegenaan is gebouwd”, legt Van Gils uit.

Authentieke kleuren

Toen het huis in 1927 klaar was, kwam Le Corbusier kijken en wandelde hij met René Guiette door het gebouw. “Hiervan bestaan precieze schetsen met kleuraanduidingen. Samen met kleuronderzoek ter plaatse maakte dit het in 1987 mogelijk de binnenmuren hun authentieke aardkleuren terug te geven: ultramarijn, gebrande Sienna, oker, umber, roze, Engels groen en meerdere tinten grijs en wit. De huidige werken hebben betrekking op de buitenkant, maar de authentieke kleuren crème-wit, roze en groen hebben we hersteld in het solarium.”

Het solarium kreeg zijn authentieke aardkleuren terug.

Voor hoofdaannemer ArteZ Bouw en restauratiearchitect T.O.P. office was het niet de eerste keer dat ze samenwerkten. Eerder restaureerden ze samen ook al onder meer de woning van Panamarenko en plaatsten ze er het 'heliplatform'. "Dankzij deze nauwe samenwerkingen werd ArteZ al vanaf het vooronderzoek betrokken bij de toch wel unieke restauratie", geeft Van Gils mee.

Zoals bij historische gebouwen meestal gebeurt, doken ook hier onverwachte problemen op, die in teamverband werden aangepakt. "Bij de ontmanteling van de bestaande gevelbekleding ontdekten we veel scheuren in het achterliggende metselwerk", blikt Van Gils terug. "We detecteerden naast betonrot ook roest op constructieve elementen. Dat moesten we verhelpen voor we weer konden opbouwen."

i

Sprimoglass – Isolatieruiten

Sprimoglass (Sprimont, Hasselt) leverde 124 isolatieruiten van het type Heritage voor Huis Guiette. Deze combineren het authentieke uitzicht van het oorspronkelijke glas met de hedendaagse technische en comforteisen. "En dit binnen de beperkte glasdikte van 17 mm", onderstreept technisch-commercieel adviseur Michel Quetin. "Het isolatieglas mocht niet dikker zijn om nog in de slanke stalen profielen te kunnen passen. Maar we bereikten inzake thermische isolatie wel een Ug-waarde van 1,4, terwijl de ruiten ook een gelaagd binnenblad bevatten om het glas doorvalveilig te houden, evenals een akoestische PVB-folie om een geluidsreductiefactor van minstens 36 dB te bereiken. In enkele gerestaureerde ramen was er onvoldoende plaats voor isolatieglas. Als tussenoplossing zijn er ruiten geplaatst met

enkelvoudig gelaagd glas, die wel zijn voorzien van een pyrolytische coating. Die reduceert het energieverlies met 40 %. Deze opdracht typeert de projecten waarop we ons de laatste jaren meer en meer toeleggen met ons Heritage-gamma. Voor de doorzichtbeglazing viel de keuze van de architect op een extra heldere getrokken glasvariëteit die specifiek voor gebouwen uit de Bauhaus-periode werd ontwikkeld. Voor de niet-doorzichtbeglazing is een type industrieel kathedraalglas gebruikt dat zo nauw mogelijk aansloot bij het originele figuurglas." Aangezien Le Corbusier veel belang hechtte aan een goede lichtinval, is er geopteerd voor een neutrale coating met een hoge lichttransmissie en een lage reflectiewaarde. Omdat de architect en de erfgoeddiensten bijzondere aandacht vroegen voor de oriëntatie van het figuurglas, heeft Sprimoglass extra geïnvesteerd in het harmoniseren van de snijrichtingen van de figuurbeglazing.

Naast talrijke oplossingen in isolatieglas biedt Sprimoglass ook specialiteiten aan, zoals het Heritage-restauratieglas – met Vitruvio als gekendste product – gebogen glas, op maat geproduceerde laagspecialiteiten, figuurglas, ontspiegeld glas, gehard glas, bedrukt glas ... Het in 1892 opgerichte bedrijf nam recent de sectorgenoten Boermans Glasconstruct en Lerobel over. Vandaag werken er ongeveer vierhonderd mensen. Sprimoglass leverde ook al ruiten voor onder meer het stadhuis, de Stadsfeestzaal en de Handelsbeurs in Antwerpen, de Boekentoren van Universiteit Gent, Trainworld in Schaarbeek, de Kruidtuin en de Beurs van Brussel en de Abdij van Park en het Pauscollege in Leuven.

i

Enjoy Concrete – Betonnen tegels, plinten en plantenbakken

Huis Guiette was voor Enjoy Concrete (Veurne) een opdracht op basis van vertrouwen. "Het was ook een eer dit te krijgen van de bouwheer, architect en aannemer", zegt Maarten Durnez. "Indien we ons louter zouden baseren op cijfers zonder karakter, zou dit een opdracht zijn die voor een prefabfabrikant zeer ver van de ideale scope ligt. We leverden de betonnen tegels, plinten en de plantenbakken op het dakterras. Enkele elementjes van circa 8 kg zijn uitgevoerd in maatwerkbeton, met als voordeel dat ze geen hijsankers vergden." De oorspronkelijke elementen waren niet geprefabriceerd, maar ter plaatse gestort of uitgemetseld en gecementeerd. "De restauratie was een zoektocht. Bij het produceren van de nieuwe elementen streefden we ernaar de oorspronkelijke maatvoering en kromming in het beton te behouden, maar mikten we vooral op een uitvoering waarmee Le

Corbusier blij zou zijn geweest. Alternatieven zoals kunststofvezels of carbonwapening waren een huwelijk tussen de maatvoering van het verleden en de huidige kennis van carbonatatie/betonrot.” Enjoy Concrete gaf de elementjes ook een lichte verzuring mee. “Deze kunstmatige veroudering gaf het beton de juiste patina en uitstraling.” De gespecialiseerde medewerkers, waaronder een aantal architectuurliefhebbers, werden getriggerd door de wetenschap zelf een beperkt puzzelstuk te kunnen leggen in het kader van de restauratie van een Le Corbusier-project. “Ze deden dat met zeer veel passie en zorg. Nacalculatie zou hier wellicht geen goed idee zijn geweest, maar de jobtevredenheid kreeg met deze opdracht wel een forse stimulans.”

Enjoy Concrete zag het licht als tweede kind van Bernard Joye, na Furnibo en de verkoop daarvan in 2010. Vandaag telt het bedrijf zestig medewerkers. Een opvallende referentie is ‘Pillage of the Sea’, de steinman uit zandzakken van kustfestival Beaufort. De voorbereidingswerken voor Beaufort 2024 zijn al aan de gang.

i

Claes Sierbeton – Betonnen dekstenen

Claes Sierbeton leverde de nieuwe betonnen dekstenen voor de volledig te vernieuwen dakranden van Huis Guiette. “Dit was geen grote opdracht, maar wel maatwerk”, zegt bestuurder Frank Claes. “De vormgeving van Le Corbusier was nogal complex. Er waren dan ook heel wat elementen met een vorm die slechts één keer voorkwam. Bovendien moesten de nieuwe elementen conflictloos en perfect aansluiten op de bestaande, blijvende delen van het gebouw. Verder moesten we een toekomstgerichte verankering bedenken. We hebben dan ook meermaals overleg gepleegd met de architect en de aannemer.”

Familiebedrijf Claes Sierbeton werd opgericht in 1956, in Hamont-Achel. Het begon met kleinschalige opdrachten, maar groeide stilaan door naar grotere projecten en meer b2b-projecten. De verhuis naar Pelt, in 2020, betekende een flinke toename van de capaciteit. Vandaag staat de derde generatie er aan het roer. Realisaties met sierbeton van Claes kan je onder meer zien op Tour & Taxis in Brussel, waar het alle dakranden voor het Herman Teirlinckgebouw leverde. Meer in het oog springend zijn de 789 luifelvormige, titaanwitte betonnen gevelementen van de iconische Stynen-building (BP-building) langs de Antwerpse Ring en het monumentale talud van het

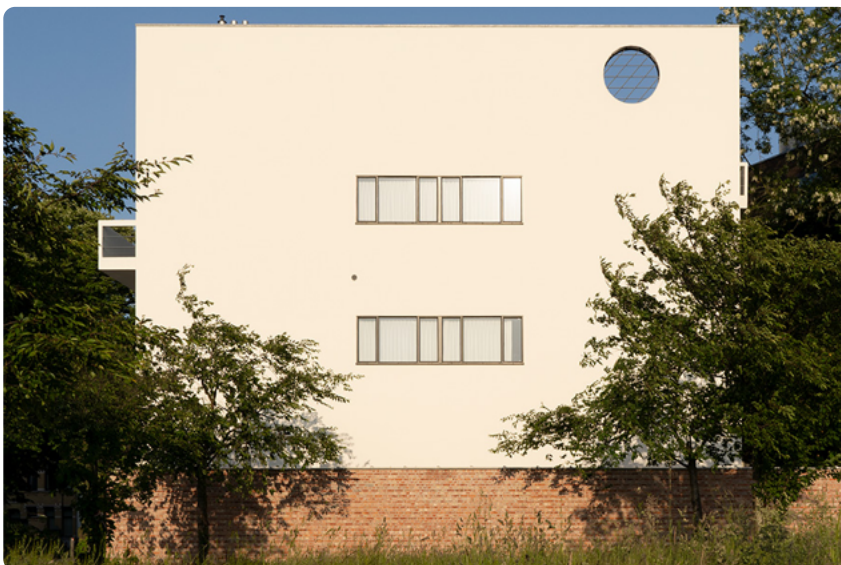
ringspoor in Borgerhout. “Maar de meeste aandacht kregen we toch door het vernieuwde gemeenteplein in Sint-Jans-Molenbeek”, lacht Claes. “Enkele jaren geleden zagen we dat de voltallige wereldpers er had plaatsgenomen op onze betonnen zitbanken.”

Historisch verantwoorde gevelafwerking

Forota (Mortsel) stond in voor de volledige afwerking van de gevels van Huis Guiette, vanaf het aanbrengen van de isolatie tot de afwerking met sierpleisters en verf. Het gebruikte hiervoor producten van Sto (Asse).

Tekst *Koen Mortelmans* / Beeld *Victor Robyn*

“Als gespecialiseerde plaatser van gevelafwerkingen werken wij exclusief samen met Sto, dat als leverancier kwalitatieve producten en systemen aanbiedt. De juiste productkeuze is van cruciaal belang bij de restauratie van werelderfgoed”, blikst zaakvoerder Stefan van Eijndhoven (Forota) terug. “Architect Luc Deleu van T.O.P. office was bij ons komen aankloppen voor de opmaak van een technisch adviesverslag met uitvoerige diagnose”, vertelt Barbara Lonneux, woordvoerder bij Sto. “Wij hebben, naast onze systemen en producten, de nodige expertise in huis om erfgoedgebouwen duurzaam, comfortabel en energie-efficiënt te restaureren met behoud van hun erfgoedwaarde. Ook onze vertrouwde partner Forota – niet voor niets een Sto-gevelexpert – heeft de regels van deze kunst helemaal onder de knie.”

Om ecologische redenen viel de keuze op een volledig mineraal gevelsysteem van isolatie,

wapeningslaag, sierpleister en verflaag.

Meer dan producent

Om ecologische redenen viel de keuze op een volledig mineraal systeem van isolatie, wapeningslaag, sierpleister en verflaag. “Ons StoTherm Mineral-gevelisolatiesysteem met minerale sierpleisterafwerking beantwoordt hieraan. Daarnaast zijn het systeem en de minerale verflaag StoColor Sil zeer dampopen. Een goede dampdiffusie vormt een belangrijk element voor de muuropbouw bij zo’n renovatie”, legt Barbara Lonneux uit.

Le Corbusier had de originele aansluitingen van onder meer de ramen, raamdorpels en dakranden zeer specifiek gedetailleerd in zijn ontwerp. “De aansluitdetails zorgen voor een goede waterafvoer en verhinderen vochtinfiltraties. De correcte uitvoering met de juiste producten is dan ook essentieel voor een mooi en duurzaam resultaat. Maar zowel deze details als de vlakheid van de ondergrond waren niet vanzelfsprekend of ideaal voor gewone hedendaagse bouwmethoden en vormden een ware uitdaging voor Forota. Ons advies kwam van pas”, benadrukt Barbara Lonneux. “We zijn niet alleen producent van gevelisolatiesystemen en verven, we zorgen ook voor persoonlijke ondersteuning bij de ontwikkeling van gedetailleerde oplossingen. Voor een deskundige uitvoering kunnen we rekenen op een breed netwerk Sto-gevelexperts zoals Forota. Een Sto-gevelexpert is een onafhankelijk en zelfstandig bedrijf, gespecialiseerd in het isoleren en afwerken van gevels met behulp van onze producten en systemen.”

Een andere mooie Antwerpse referentie die Sto en Forota samen aanpakten, is het Huis Van Roosmalen, het zogenaamde Zebrahuis langs de Scheldekaaien, een ontwerp van bOb Van Reeth.

TECHNISCHE FICHE

BOUWHEER

Patrick Robyn (Kessel)

ARCHITECT RESTAURATIE

T.O.P. office (Antwerpen)

HOOFDAANNEMER(S)

ArteZ Bouw (Hoogstraten)